

**CİBAL-İ MUBAHA VE SAHİH VAKIFLARA AİT ORMANLARLA
BALTALIKLARIN H. 1274 TARİHLİ ARAZI KANUNNAMESİNE
NAZARAN HUKUKİ DURUMLARI [*]**

Asistan Dr. M. Bülent Köprülü

Fasıl V

Cibal-i Mubaha Ormanları

71 — Kuru ve ormanların ikinci kategorisini teşkil eden ve cibal-i mubaha adını taşıyan kuru ve ormanlara mütedair H. 1274 tarihli Arazi Kanununun hükümlerini inceliyeceğiz.

Cibal-i mubahaya dahil ormanlara müteallik hükümlerin bir kısmı, Arazi Kanununun 104 üncü maddesinde tanzim olunduğu gibi, ileride görüleceği veçhile, bu hususa mütedair bir çok kaideler; H. 1286 (11 Şevval) tarihinde isdar olunan Orman Nizamnamesinde yer almaktadırlar.

Cibal-i mubaha nedir? Cibal-i mubaha henüz kimsenin silki mülküne geçmemiş dağlardaki hüday-i nâbit ağaçlardan tereküp eden orman ve korulardır. (Bak. Arazi Kanunu, madde 104').

Bir kuru veya ormanın, cibal-i mubahadan madut olabilmesi için şu şartların mevcudiyeti lâzımdır:

a) Kadimdenberi ahaliye tahsis olunmama keyfiyeti: Bu şart, hukukî bir takyide dayanmaktadır. Çünkü, bir şeyin bir kimseye veya bir zümreye tahsisi halinde; aynı veya şahsî bir hak meydana geleceğinden evvelce o şeyde mevcut olan, yani hiç bir hukukî şahsa izafe olunamıyan

---

[*] Bu husus için Türk Hukukunda Orman Mülkiyeti ismini taşıyan etüdümüze bak, İst. Huk. Fak. Mec. cilt XIV, sayı 3-4, sh. 700-754 İst. 1948. Yukarıda sözü geçen bu ilk etüdümüzde ismi geçen eserleri bu ikinci yazımızda sadece kısaltılmış bir şekilde zikretmekte olduğumuzdan, bunlar hakkında tam izahat elde edebilmek için, bu konudaki ilk yazımıza bakınız.

1) Arazi Kanununun, 104 üncü maddesi, şöyle bir tarif vermektedir: «Minel Kadim ahaliye mahsus kuru ve ormanlardan olmayup da cibal-i mubahadan addolunan dağlardan ve balkanlardan herkes odun ve kereste kat'ı edebillip .....» Görülüyor ki, kanun burada tam bir tarif yapmamaktadır.

anonimlik vasfı ortadan kalkmaktadır. Yani tahsis hâdisesinde, muayyen şahıslarla ilgili bir ihtisas meydana gelmektedir. Halbuki, yukarıda işaret ettiğimiz veçhile, cibal-i mubahanın en mühim hukukî unsuru, bunların bîzatihi ferdi mülkiyet müessesesi bakımından hiç bir hakka konu olamamasıdır. Bizi, yaptığımız incelemeler böyle bir düşünüş tarzına sevketmektedirler².

b) Yer itibariyle tahdittir: Arazi Kanununa göre cibal-i mubaha, mahal itibariyle de tahdide uğramıştır. Filhakika bu kabil ormanlar, dağlar ve balkanların zirvelerinde bulunmaktadır. Bu tahdit bunlardan intifa bir dereceye kadar güçleştirmektedir.

11 Şevval H. 1286 tarihli Orman Nizamnamesiyle, 4 İkinciteşrin 1291 tarihli³ Ormanları tahtı idare ve inzibata alınmayan vilâyata mahsus ve Orman Nizamnamesini Müfessir Talimat, cibal-i mubahanın hudutlarını yeni bir takım tahditlerle daraltmak zaruretini hissetmişlerdir.

Bu noktayı, ileride H. 1286 tarihli Orman Nizamnamesinin Hükümlerini incelerken etraflı bir şekilde göreceğiz.

72 — Cibal-i mubahadaki kuru ve ormanların fertlere temin eylediği hukukî ihtisaslar, başka bir deyimle, bunların şahıslar tarafından ne şekilde, intifa olunacağı:

Bu noktayı, hukukî bakımdan şu esaslara irca etmek mümkündür:

a) Cibal-i mubahadaki ormanların, kaideten, mülkiyete konu olamamaları: (Bak: Arazi Kanunu, madde 104, son fıkra⁴).

Bu kabil ormanlar, aşılama hâdisesi müstesna olmak üzere şahıslar tarafından temellük olunamamakta idiler. Esasen, aşılama, evvelce gördüğümüz üzere (Bak: a. g. ilk makalemiz, sh. 750, no: 69) muayyen bazı şartların tahakkuku halinde; kanun tarafından bir temellük sebebi olarak kabul edilmişti.

b) İntifanın herkese tanınmış olması:

Cibal-i mubaha ormanları kimsenin silki mülküne girmediklerinden,

² Esasen, cibal-i mubahadan anlaşılması lâzım gelen dağlardaki hüdâyî nabit ormanlar; bugün muhafaza ormanları (forêt de Protection, der Schutzwald) ismini almaktadır. Bak. 8 Şubat 1937 tarih ve 3116 sayılı Orman Kanunu, sekizinci fasıl, m: 43.

³ Müfessir Talimat için bak. Düstur, birinci tertip, cilt III, sah. 281.

Arazi Kanununun, 104 üncü maddesinin son fıkrası aynen şöyledir: «..... Ve bu makule cibal-i mubahadan bir miktarı bilfarz müstakillen veya müstereken kuru ittihaz olunmak üzere memuru tarafından kimseye bätapu tasarruf ettirilmez.»

asılolan bunlardan her ferdin müsavi şartlar altında istifadesiydi. Ahaliye mahsus kuru ve ormanlarda ise, herkese ihtitap ve intifa hakkı bahşolunmamıştı. Bu kabil ormanlarda tahsis durumu feyizlerini göstermekte olduğundan, mubah durum kendiliğinden iskat olunmaktaydı. Esasen, Arazi Kanununun 104 üncü maddesi bu noktayı sarahaten teyit etmektedir.

c) Cibal-i mubahadaki kuru ve ormanlardan istifadenin bedelsiz oluşu:

Filhakika, bu kabil yerlerden istifadede bulunan kimse, herhangi bir bedel (öşür ve rüsum) vermekle mükellef değildi (Bak: Arazi Kanunu, madde, 104, fıkra 2).

d) Bu kabil ormanlardan, intifanın tamamen serbest olup her türlü müdahaleden masun olması:

Kanun burada, herhangi bir müdahaleyi hoş görmemiştir. Herhangi bir şahıs tarafından yapılacak müdahaleleri, iki noktada hülâsa etmek mümkündür.

1 — İntifaa müsaade etmemek, başka bir deyimle, buna başkalarını meneylemek. Burada müdahalenin kabul olunmaması bunların emval-i mubahadan addolunmaları neticesidir. Evvelki hukuka göre, mubah ayınlarda asılolan herkesin bunlardan meccanen istifadesidir (Bak: Mecelle, Kitab-üş-Şirket, 4 üncü bab, madde 1234 ve sonrası).

Bu kabil yerlerden, intifa hususunda bir kimsenin diğer bir kimseyi menetmesi, aynın bünyesi bakımından tecviz olunmamıştır⁴.

2 — Cibal-i mubahadaki ormanlardan kesilen odun veya dalları, diğer bir kimsenin gasbeylemesi:

Bu kabil yerlerden intifa olunan şeyler doğrudan doğruya müntefiin silki mülküne girmektedirler.

Hattâ bu durum o kadar kuvvetlidir ki, mücerret ihtitap fiiliyle mülkiyet meydana gelebilmekteydi. Bunları intifa edenin ferdileştirmesine ihtiyaç yoktu. Ezcümle kesilen dallar mücerret bu maddî fiil ile, kesenin silki mülküne mihanikî olarak girmektedir. Bunları demet yapmak veya bağlamak mecburiyeti de yoktu⁵.

⁴) Bu hususta fazla bilgi edinmek için bak: Ali Haydar, Dürer-ül hükkâm serh-i Mecelletüi ankâm, cilt 15, ist. 1319, sah. 496.

⁵) Bak: Ali Haydar, A.G.E. sah. 451 ve sonrası (A. Arazi). Keza, bak: Halis Esref, A.G.E. sah. 576, keza bak: Atıf Bey, A.G.E. sah. 392 ve sonrası.

Kesilen ağaçları malikinden başkası toplamağa kalkışırsa, hâdisede gasıb durumu meydana gelmekteydi. Evvelki Hukuk bu kabil ayınları ayn-ı mazmun olarak telâkki etmekteydi. Esasen gâsıbın hukukî durum cihetinden eli, zâman eli (yed) olarak telâkki olunmuştu. Zâman yedinde ise hüküm, aynın hem telefinde ve hem de itlâfında tazminatın tahakkuku keyfiyetiydi. Yani bugünkü hukukumuzun aşağı yukarı suiniyetli zilyede tahmil ettiği vecibelere benzemekteydi (Bak: Medenî Kanun, madde 908)⁶.

Demek oluyor ki, cibal-i mubaha koru ve ormanlarının, maddî ve aynı mevcudiyetlerinin üzerlerinde buldukları zemin ile beraber, yani bir mütemmim cüz'ü halinde mülkiyet nehcine müsait olamamaları, bunlarda carî olacak temellük durumunu, ihraz hâdisesine münhasır kılmıştır. Yani, bunların, arz-ı mevatta olduğu gibi (Bak: a.g. makalemiz, s. 731, Nöt: 11) ihyaları cihetine gidilemiyordu. İhraz fiili ise mücerret olarak, mülkiyet durumunu meydana getirdiğinden, yukarıda etraflıca gördüğümüz hükümlerin tesirlerine mihaniki bir şekilde tâbi oluyordu.

⁶) Medenî Kanunumuz, suiniyetli zilyedin durumunu bir çok cihetlerden ağır-latmış bulunmaktadır. Esasen, suiniyet gerek evvelki hukuk ve gerek yeni hukuk tarafından, hiç bir himayeye mazhar kılınmamıştır. Yeni kanunumuz, böyle bir zilyede aşağıdaki mükellefiyetleri yüklemiş bulunmaktadır: a) Gasbolunan şeyi iade borcu, b) O şeyin haksız alıkonmasından mütevellit tazmin borcu (elde edilen semerelerle, ihmal yüzünden elde olunamayan semereleri de ihtiva etmektedir.); Faydalı masrafları istiyememe: Haksız (sebepsiz) iktisaplarda ise, suiniyetli müktesibin iade zamanında masraflardan mütevellit haklar bakımından durumu, suiniyetli zilyet ile aynı değildir. Suiniyetli müktesip yaptığı faydalı masraflardan, iade zamanında halen mevcut olan fazlalık nisbetindeki miktarın kendisine tediye olunmasını istiyebilmektedir. (B. K. m. 64, İsviçre Medenî Kanunu, m.: 65). Halbuki, suiniyetli zilyed ise ancak zaruri masrafları istiyebilmektedir (M. K. m. 908, İsviçre M. K. m. 940). Fazla bilgi için bak: Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Obligationenrecht I. Abteilung, H. Becker, 2. basım. Bern 1941, sh. 349 ve sn.) Bak: Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, Hugo. Oser ve Schönenberger 2. basım, Zürich, 1929, sh. 442 ve sn. Tuor P. le Code Civil Suisse, tercüme, Descenaux, H. Zürich, 1942, sah. 424, Wieland, Carl, Les droits réels dans le Code Civil Suisse, H. Bovay tarafından Fransızcaya terceme, Paris 1914, cilt II, madde, 940 şerhi, P. Tuor, Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 3. basım. Zürich, 1934, sh. 424. Theo Guhl: Das Schweizerische Obligationenrecht, 3. üncü basım, Zürich, 1944, sh. 150 ve sn. Von Thur-Siegwart, Allgemeiner Teil des Schweizerischen Obligationenrechts, 2. nci basım, Zürich 1942, cilt I, sh. 400 ve sn.

73 — Buraya kadar yapmış olduğumuz incelemelerle, Cibal-i mubahadaki kuru ve ormanlara terettüp eden hukukî hükümleri etraflıca görmüş olduk. İmdi, bu araştırmalarımız neticesinde, bunların ne gibi bir mahiyet arzettiklerini izaha çalışacağız. Cibal-i mubaha, hukukî bakımdan ne gibi bir mahiyet arzettiğindedir. İncelemelerimiz bizi, başlıca iki sualin haline sevkettirmektedirler.

1) Bu kabil kuru ve ormanlar, miri adını verdiğimiz ormanlar kategorisine ithal olunabilirler mi?

2) Böyle olmayıp da, henüz hiç bir kimsenin silki mülküne girmemiş şeylerden midir? Daha hukukî bir ifade ile bunlar geniş mânada res nullius mahiyetindeki eşyalardan mıdır?

İslâmiyetin fıkıh esaslarına müstenit bulunan evvelki hukukumuzda, ikta (tafviz âkdi) müessesesi; muayyen menlehülhakkı (hak sahibi) bulunmayan, yani canib-i miriye (Devlete) ait olup da evvelce herhangi bir aynî hakka mevzu teşkil etmemiş bulunan topraklar üzerinde cereyan etmekteydi.

Esasen bu müessese, bu durumda bir toprağın mülkiyeti menfaatinin ahara ferağ edilmesi olacağından; bunlar üzerinde Beytülmalin rakabe hakkının mevcudiyetini kabul etmek lâzım gelmektedir¹⁾.

İslâmî esaslara göre, hakikî malik Allah olup cemiyet azaları olan fertler, ona tebean malik sayılmaktadır. Yani bir nevi malikî mecazî telâkki olunmuşlardır²⁾.

¹⁾ Bak. Maverdi, Ahkâm-üs-Sultaniyye, Worms tarafından, Journal Asistique, cilt. XIV, sah. 370. Keza bak. L'encyclopédie de L'Islam, M. T. H. Heutsma, R. Basset, T. U. Arnold, R. Hartmann, Leyde, cilt III, 1936. Maverdi kelimesine bak.

²⁾ İslâm hukukunun en esash kaynaklarından olan Kur'anda da bu kanaati açıkca teyit eder mahiyette bir çok âyetler mevcuttur. Bilindiği üzere, İslâm hukukunun en baş mesnedi olan bu kitap, hüküm bakımından, kat'î bir nûs mahiyetinde idi. Bu âyetler şunlardır:

Tebarekellezi blyedihil mülkü ve hüve alâ küllü şey'in kadir. Bak: Kur'an «Sure-i Mülk».

Le mafissemavati vel ard-i, «Sûre-i Bekare» ye bak.

Lehü mülkü semavat-i vel ard-i ve ma fihi alâ küllü şey'in kadir. Bak, «Sûre-i Maide».

Bu âyetlerin hükümlerini başka âyetler de teyit etmektedir.

Sayın hocam, Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil, «Esas Teşkilât Hukuku» adlı eserinde, bu noktayı şöyle izah eylemektedir. «İslâmda hak Allahın iradesidir. Hukuk, yani İslâm cemiyetlerinin riayeti lâzım kaideleri ise Uâhl iradenin zuhuru

İslâm hukukunda, bu suretle mülk doğrudan doğruya Allaha izafe olunmakla beraber, dolayısıyla ülülemir olan imama (devlet başkanına) ait telâkki olunmuştu.

XIII üncü yüzyıl sonlarına doğru teessüs eden Osmanlı Devletinde, bu hususta tamamen islâmî esaslar cari olduğundan bu tarz mülkiyet telâkkisi tatbik olunmuş ve tarihin bir çok devirlerinde yapılan fetihlerle toprak mülkiyeti hayli inkişaf eylemiştir⁹⁾.

Bu incelememiz bizi, şu neticeye götürmektedir: İslâm hukukunda, hiç bir ferдин silki mülküne veya tasarrufuna henüz geçmemiş eşyalar gayet dar bir çerçeve içerisinde yerlerini bulmaktadırlar. Bu esaslara istinat ederek diyebiliriz ki, islâm hukukunda, res nullius mahiyetinde şeyler ancak hava, güneş ziyası, deniz ve göllerdeki sular gibi Roma hukukunun res communes omnium diye adlandırdığı şeylerle, «el-muslimüne

demek olan Kur'andır. .... Devlet, Cenab-ı Hakkın irade ettiği şekilde yani Kur'anın beyanı dairesinde, mülkün nizamıdır. Mülkün (memleketin) hakiki sahibi Allah'tır.» Bak: Ali Fuat Başgil, Esasiye hukuku dersleri, cilt I, İst. 1934, sah. 69 ve sonrası. Bak: Dr. Hüseyin Nail Kubalı, Eski mevzuatımız ve maden mülkiyeti, Ebül'İlâ Mardine Armağan adlı müşterek eserdeki makale, İst. 1944. sh. 808 ve sn: Du Courroy: Législation Musulmane sunnite, rite Hanefite: Journal Asiatique, 1845-1855.

⁹⁾ Memleketimizde, miri toprakların hangi hâdiseler neticesi geliştiğini, burada izah eylemeği incelemekte olduğumuz mevzu bakımından faydalı bulduk. Osmanlı Devletinde, topraklar, beş hâdiseye neticesinde miri bir mahiyet iktisap etmekte idi.

a) Devlet tarafından yapılan fetihleri müteakip topraklar, askerlere dağıtılmaz, veya mahalli sekeneinin ellerinde bırakılmaz, veyahut da, başka yerlerden getirilen muhacirlere verilme muhayyerliği kullanılmayıp da, Beytül-mâl için muhafaza olunduğu hallerde.

b) Fetih esnasında, toprak rejimi bakımından tâbi tutulduğu muamele bilinmiyorsa.

c) Arazi-i memlûkenin birinci nev'ini teşkil eyliyen kur'a ve kasabat-ı kadîmeden başka mülk toprakları Devlet tevarüs ederse.

d) Arazi, mürur-u zaman neticesi olarak, mâlikin meçhul kalması yüzünden, Devlete geçmiş ise.

f) Ölü topraklar (Arz-t mevat), yalnız menfaat-i mülkiyetine malik olmak maksadıyla ihya edilmiş bulunursa.

Bu hususta bak, E. Mardin, A.G. Toprak hukuku dersleri eseri, sh. 19. Ömer Lütfü Barkan: Türk Toprak Hukuku Tarihinde Tazminat ve 1274 (1858) tarihli Arazi Kanunnamesi, makalesi Tanzimat adlı müşterek eser, İst. 1941. sh. 322 ve sn.

şürekâ-f fi selâse filma ve kilâ vennar» hâdisi ile ifade olunup üzerlerinde şirket-i ibahanın cereyan ettiği gayri muhrez su, ot, ateş ile cibâl-i mubahadaki hüday-i nâbit ağaçlardan tereküp eden kuru ve ormanlardan elde edilen semereler gibi şeylerdir". Burada mevzuubahs olan şirket-i ibaha tâbiri, diğer şirketlerden farklı bir mahiyet arz etmektedir".

Burada iştirakin mevzuu muayyen bir ayın veya buna mümasil bir mal olmayıp, ihraz ve bu fiil ile temellükten başka bir şey değildir. Şerikler, şirket-i ibahayı meydana getiren ayın bizatihi maddî ve hukukî ayniyetinde değil, sadece bu ayniyetin temin eylediği hukukî ihtisaslarda iştirak etmektedirler. Yani hâdisede mevzuubahs olan iştirak, ihya ile temellük hâdisesini ihtiva eylememekte, yalnız ihrazın meydana getirdiği menkul ayında temellük durumu kendini göstermekte idi.

Başka bir deyimle, burada şeriklik durumu, bu kabil ayınların zeminle beraber, birer cüz'ü mütemmim şeklindeki mülkiyetine istinat etmemekte idi.

Bu incelemelerimiz bizi, cibâl-i mubahadaki kuru ve ormanların, maddî ve hukukî ayniyetlerinin tamamen sahihsiz bir şey (mal) kategorisini teşkil eyliyen geniş mânada res nullius olmadığı kanaatine götürmektedirler.

74 — Yukarıda izahına çalıştığımız şirket-i ibahadan müstefit olma durumu, daha hukukî bir ifade ile, şeriklik vasfı, muayyen bazı hususların mevcudiyetine mi tâbidir? Yani şeriklerin muayyen vasıfları, ifade durumunun meydana gelmesinde bir rol oynamakta mıdır?

Menşeyini yukarıda adı geçen¹² hadiste bulan bu şirket, müslim kimselerden tereküp etmesi icap eden bir müessese halinde bulunması icap etmemektedir. Her ne kadar bu hadis «el muslimüne şürekâ-i» kelimeleri ile başlıyorsa da, burada görülen takyit, ihtirazî (tahdidi) bir kayıt olmayıp vukuî bir mahiyet arz etmektedir.

¹²) Bak: Sıddık Sami Onar, Türk hukukunda âmme emlakî teorisi, Ord. Prof. Ebül'ülâ Mardine Armağan adlı eserindeki makalesi, İst. 1944, sah. 504.

¹³) Bu hususta fazla izahat için küçük Ali Haydar Efendinin Dürer-ül hükkâm şerh-i Mecelletül ahkâm. Cilt, XV. İst. 1319, sah. 496 ve sonrası.

¹⁴) Ali Haydar, A.G. Mecelle eserinde, elmuslimüne ile başlayan hadisin ihtiva eylediği üç ayrı daha ziyade genişletmek temayülündedir. Müellife göre «bu üç ile iktilfa olunması beray-i tebriktir, yoksa nâsın şürekâ oldukları başka şeyler de mevcuttur. Şöyle ki, dördüncüsü cibâl-i mubahadaki hüday-i nâbit ağaçlar, besinci, av, altıncısı sahihsiz yerlerdeki hüday-i nâbit ağaçların meyvaları mübah ve bunlarda dahi nas şürekâdır. Bak: A.G. Mecelle, eseri, Cilt XV. sah. 496 ve sonrası.

Ali Haydar, adı geçen Mecelle şerhinde, şirket-i ibahadan, gayri müslimlerin de istifade edeceği kanaatını ileri sürmektedir. Bu hukukçu, meşhur Arab âlimlerinden «Şerh-ül Meşarik libni Melek» ten naklen, (eser ile isim bir aradadır) «bu gibi muamelâta mütedair mesalde, müslimin gibidir» demektedir¹⁹.

Esasen «Lehüm ma lehâ aleyhim ma aleyna» hâdisi de bu hususu teyit etmektedir. Bu hadise göre ehli zimmet olanlar, yâni gayri müslim vatandaşlar, lehimizde olan şeylerden onlar da istifade etmekte ve aleyhimizde olan şeylere onlar da muhatap olmaktadır.

Esasen islâm hukukunda, bu gibi hususlarda fertlerin el emeğine, bunların sâinine büyük önem verilmiştir²⁰.

Mecellenin hükümlerine göre «su, ot ve ateş» mubah eşyadan madduttur. «Nas bu üç şeyde şürekâdır.» (Bak: Mecelle, madde: 1234).

Mubah olan yalnız bu üç şey değildir, Ali Haydar, adı geçen Mecelle şerhi eserinde ileri sürdüğü gibi (Bak: fasıl V, not 12) başka mubah ayınlar da mevcuttur. Cibal-i mubahadaki ağaçlar²¹, av hayvanları, sahibi bulunmayan yerlerdeki ağaçların semereleri gibi.

Bu izahatımızdan şu neticeleri istihraç edebiliriz.

H. 1274 tarihli Arazi Kanununun 104 üncü maddesinin son fıkrasında şöyle bir hüküm bulunmaktadır. «..... ve bu makule cibal-i mubahadan bilifraz müstakillen veya müstereken koru ittihaz olunmak üzere, memuru tarafından kimseye bâtapu tasarruf ettirilmez.»

Burada bilhassa «bâtapu tasarruf ettirilmez» tâbirinden tapusuz dahi tasarruf olunamayacağını anlamaktayız. Mefhumu muhalif yolu ile, kanun metinlerinden kaideten istifade olunamayacağı âşikâr ise de, burada

¹⁹ Bak: S. Sami Onar, A.G.E. (makale), sah. 505. Keza, Ali Haydar, A.G. Mecelle eseri, ikinci bası cilt III, İst. 1330, sah. 512 ve sonrası.

²⁰ Bu hususta Mecellenin şu hükümlerine bakmak kâfidir: Mecellenin 1235 inci maddesinde «yer altında cereyan eden sular kimsenin mülkü» olmadığına mütedair bir hüküm mevcuttur. Keza aynı kanunun, 1256 ncı maddesine göre de «bir şahsı mahsusun sâ-y-ü amelî ile istinbat olunmuş olmayıp da nâsın intifa edegeldiği kuyular beyn-en-nâs müsterek ve mubah şeylerdendir.»

²¹ Cibal-i mubahadaki, hüday-i nâbit ağaçlar, evvelece de tebarüz ettirmeğe çalıştığımız gibi bizatihi maddi ayniyetleri bakımından, res nullus mahiyetinde değildirler. Yani hiç bir fert, bunları oldukları yerde mevcudiyetlerini değiştirmeden zeminle beraber ihya ile temellük edemez. Ancak bunlardan intifaı meydana getirecek insan fillî ile, başka bir ifade ile, maddi ayniyetlerinin sâ-y ile değişmesi neticesi ihraz ile temellük olunabilmektedirler.

Bu husus için bak, S.S. Onar, A.G.E. sah. (makale) 505.

maddenin mutlak sarahati ve sevk tarzı kanaatımızca, böyle bir tefsir şekline müsait bulunmaktadır¹⁸.

Arazi Kanununun bu sarahati karşısında, cibal-i mubahadaki koru ve ormanların, maddî ve hukukî ayniyetleri bakımından, geniş mânada res nullius kategorisini teşkil eyliyen eşyalardan hariç bırakılmasını icap ettirmektedir.

Evvelce de izah ettiğimiz gibi, bu kabil ormanları ihya yolu ile temellük edememe durumu ve bunların bâtapu herhangi bir şahsa tafviz olunamamaları¹⁹ kanunî hükmü, bizleri böyle bir düşünüş tarzına sevkenen başlıca âmillerdir.

¹⁸) Cibal-i mubahadaki kendiliğinden yetişen ağaçlardan teşekkül eden koru ve ormanların, bir başkasına ferâğı, pek istisnai hallerde ve ağır şartların tahakkuku halinde kabul olunmuştu. Atıf Bey, adı geçen eserinde bu hususta şöyle demektedir. «... bu makule cibal-i mubahanın bir miktar mahalli ifraz ve bâtapu eshasa tafvizinde mahzur olmadığı anlaşılıp lüzum-u maslahat dahi tahakkuk ederse irade-i seniye-i hazret hilâfetpenâhi ile bâtapu tafviz caiz olur.» Sah. 333. Halis Eşref de aynı mütalâayı ileri sürmektedir: «İrade-i seniye olmadıkça gerek cibal-i mubaha ve gerek mirî ormanları bir kimseye tafviz olunamaz. Bak. A.G.E. sah. 580. Ali Haydar da adı geçen arazi kanunu şerhinde «Binaenaleyh, emr-i velîyyül emir ile bu makule ormanların bir miktarı ahar kimseye tafviz olunabilir.» demektedir. Bak: Ali Haydar, adı geçen eser, sah. 454.

Atıf Beye göre, böyle bir usulün pek istisna-i hallerde kabul olunmasının sebebi, bu kabil yerlerin koru ve ormanlık halinden çıkarak memleket için lâzım olan ormanların mahvolmalarına mani olmak içindir. Bak, A.G.E., sahife, 333.

Esasen cibal-i mubahadaki ormanlardan husule gelen, küyahî ve kat'î olunan ağaçlardan öşür alınmaması, bunların halkın zarurî ihtiyaçlarını temin eyliyen şeylerden telâkki olunmasından dolayıdır.

¹⁹) Evvelce muhtelif vesilelerle (bak: Fasil V., No. 72) tebarüz ettirmeğe çalıştığımız gibi, cibal-i mubahadaki koru ve ormanlardan, herkesin müsavi şartlarla meccanen istifade etmesi, bunların res nullius addolunmalarını istilzam etmez. Mademki, herhangi bir şahıs bunları araziye tâbî bir şekilde temellük edemiyor, o halde, bunları res nullius kategorisine ithal eylemenin hukukî mesnedi ne olacaktır. İhras fillî ile temellükde ise, mülkiyet mevzuuna ancak menkul eşyalar girmektedir.

Ormanlar ve korular ise, maddî ve hukukî ayniyetleri bakımından üzerinde buldukları toprakla beraber birer gayri menkul olduklarından ihras fillîyle temellük olunamadıkları gibi, bu hukukî yol ile de nevî mahiyetlerini değiştiremezler. Bu bakımdan bunların, res nullius mahiyetine benzeyen intifa tarzına bakarak, bunları bu kategori mallar grupuna ithal eylemek, kanaatimizce doğru değildir. Esa-

Esasen ileride tetkik olunacağı üzere, 11 Şevval 1286 tarihli Orman Nizamnamesi bu durumu daha sarıh bir şekilde tesbit etmekte olup Arazi Kanununun bu hükmünü de tadil eylemiştir (Bak: Orman Nizamnamesi, madde 1 ve 5). Bu noktayı, Orman Nizamnamesinin bu husustaki hükümlerini incelerken etraflı bir şekilde görmeğe çalışacağız. Halis Eşrefe göre, Mecellenin (Bak: Mecelle, Kitab-üş-Şirket, dördüncü bap, madde 5, 1234 ve sonrası) anladığı mânada emval-i mubahadan madut ormanlar mevcut değildir. Müellif bu husustaki fikrini şöyle hülâsa etmektedir.

Orman Nizamnamesinden sonra «..... memalik-i mahrusai şâhâned eşcar ve küyahî ve suver-i saire ile intifaı umum için mutlaka mubah sayılabilecek cibâl, hemen hemen yoktur. Binaberin ol veçhile mirî ormanı silkine ithal edilen cibâl-i mubaha tâdilen madde-i hasıra hükmünden istisna edilmek lâzım gelir. .... maamafih, Hicaz ve Yemen illelerinde mevcut bazı taş cebeller ile emsali mahaller hakkında baki olmak lâzım gelir» (Bak: adı geçen eser, sah. 575)¹⁸.

75 — Görülüyor ki cibâl-i mubahadaki kuru ve ormanlar, gayri menkullerdeki temellük sebeplerinin başlıcalarını teşkil eden, ihya ve işgal fiilince mevzu olamamaktadır. Bu husustaki görüşümüzü, Arazi Kanunundaki başka bir hüküm de teyit etmektedir.

Cibâl-i mubaha ormanlarının tamamen intifa olunarak bunların tarla haline ifrağını kanun tecviz etmemiştir. Filhakika sözü geçen kanunun bir hükmüne göre, orman ve pırnallık gibi tapu ile müstakillen mutasarrıf bulunan bir kimsenin, bu kabil yerleri açıp ziraat etmek üzere tarla haline getirebilmesi kabul olunmuştur (Bak: Arazi Kanunu, madde: 19).

sen, buradaki durum, tafvizde görülen tam bir mülkiyet-i menfaat şekli de değildir, hukuki ihtisas olarak, daha ziyade ihraz zımında bir nevi intifa mevzuu-bahs olmaktadır.

Tafviz akdinin, sağladığı hukuki feyizlerden istifade için, bätapu mutasarrıf olan bir kimsenin mevcudiyetine ihtiyaç vardır.

¹⁸) Halis Eşrefe göre Orman nizamnamesinin mer'iyet mevkliline girmesinden az sonra Osmanlı Devletinde başlıca üç nevi cibâl-i mubaha mevcuttur. Bunlar şunlardır:

- a) Devlet tarafından muhafaza altına alınmayanlar;
- b) Devlet tarafından muhafaza altına alınanlar;
- c) Bazı cebellerle, ağaçları orman teşkil edecek durumda olmayan mubah mahaller (bak: A.G.E., sah, 565).

Müellif, ilk iki kısma giren ormanların mirî oldukları, son kısmın ise bu nev'iyete dâhil olamayacakları kanaatini ileri sürmektedir.

Halbuki burada tapu ile mutasarrıf bir kimse bulunmadığından, böyle bir salâhiyet de bahis konusu olamaz⁹⁹.

H. 1274 tarihli Arazi Kanununun bu noktaya mütedair 104 üncü maddesi kanun sistematigi bakımından incelenirse, bu kanunun ikinci faslında bulunan mevat (ölü) topraklar meyanında yer aldığı görülür.

Arazi Kanununa nazaran memleketimizdeki toprakların beşinci kısmını teşkil eyliyen mevat topraklar (Bak: s.g. makalemiz, sh. 731 no: 54, not 11), kanaatımızca tam mânasile res nullius mahiyetinde değildir. Yine fikrimizce, res nullius tâbirinden anlaşılması lâzım gelen hukukî mâna şudur: Bir aynın, henüz hiç bir kimsenin silki mülkiyetine girmemiş bulunması, fakat ihya, ihraz, işgal gibi temellük sebeplerinden birinin tahakkuku halinde, mülkiyet durumunu iktisap edebilmek imkânına malik olabilmesidir.

Arazi-i mevatta durum, hiç de böyle cereyan etmemektedir. Bilindiği üzere, ölü topraklar mücerret ihya fiili ile temellük edilememektedirler. Bunların temellük olunarak mülkiyet durumunu iktisap edebimeleri için, o zamanki tâbiriyle İzn-i Sultaniye (izn-i has) ihtiyaç vardı. Ancak böyle bir izin elde edildikten sonradır ki, bu kabil yerlerde üç sene içinde ihya fiilinin tahakkuku ile mülkiyet unsurları tam mânasiyle cereyan edebilmekteydi. Yani artık bu yerlerde malik, mülkiyet müessesesinin üç önemli unsuru olan istimal (usus), intifa (fructus) ve geniş mânada istihlâk (abusus) tan istifade durumunu elde edebilmekteydi.

Böyle hususî bir şekilde izn-i sultanî istihsal olunmuş olarak ihya olunan mevat topraklar, mülk topraklar kategorisine ithal olunmayıp mirî neviyetine tahavvül etmekteydiler. Esasen bu husus için alınması iktiza eden izin, H. 1274 Arazi Kanununda umumî olarak kabul olunmuştu. Bu izne izn-i âm adı verilmişti. Bu takdirde ihya fiili, bunu yapan şahsa ancak menfaati mülkiyeti sağlamakta, rakabe mülkiyeti ise, Devlete kalmaktaydı (Bak: Arazi K., madde 103).

76 — Kanaatımızca, mevat toprakların ihyalarındaki istihsalî aranan izin durumu¹⁰⁰, bu kabil yerlerin tam mânasiyle res nullius kategori-

⁹⁹) Arazi Kanununa nazaran, tapu ile müstereken, tasarruf olunan ormanlık veya pırnallık gibi yerlerin, tarla haline konulabilmesi, bütün şeriklerin iznine mütevakıf idi. Zira müsterek arazide, şeriklerden her biri diğerinin hissesine yabancı telâkki olunurdu. Yani biri diğerinin vekili olamazdı (Bak: Mecelle, madde, 1075).

¹⁰⁰) Arazi Kanununun 103 üncü maddesinin son fıkrası aynen şöyledir: «..... bu makule yerlerden, yere zarureti olan kimse rakabesi beytülmale ait olmak üzere meccanen memurun izni ile müceddeden yer acıp tarla ittihaz edebiliyor.» Bak.: no: 73, not 9.

sine girmelerine imkân vermemektedir. Bizim görüşümüze göre, bu topraklar Devletin silki mülkünde yer alan, bir nevi Devlet emlâki mahiyetindedirler. Başka bir deyimle mevat topraklar, Devletin emlâkini teşkil eden malların bir kategorisini teşkil eylemektedirler.

Cibal-i mubahadaki kendiliğinden biten kuru ve ormanlar, mevat topraklar kategorisine de giremezler. Her ne kadar bunlar, Arazi Kanununun mevat topraklar kısmında yer almakta iseler de ve kanunun kıyasen, bu hususa mütedair hükümleri bunlara tatbik olunsa bile, yine bu yerler bu kategori topraklara ithal olunamazlar. Aksi bir kanaat dahi, bunların res nullius olmadıklarına bariz bir delilden başka bir şey teşkil edemez. Görülüyor ki, aksi bir görüş dahi, tezimizi teyit eder mahiyette bulunmaktadır.

Esasen mevat topraklar isminin de gösterdiği gibi, nami hayattan mahrum bulduklarından ve bu hal onların en mühim unsurunu teşkil ettiğinden, böyle bir durum arzetmiyen cibal-i mubahayı, bu kategoriye ithal eylemek, kanaatımızca imkânsız bulunmaktadır.

Hattâ Arazi Kanununun diğer bir hükmü de, bu görüş tarzımızı teyit edici mahiyette bir sarahatı ihtiva eylemektedir.

Bu hükme göre, mevat topraklar üzerinde bulunan hüday-i nâbit ağaçlar, tapu ile (bâtapu) kimse tarafından tasarruf olunamazlar (Arazi Kanunu, madde 106)²¹.

Bu durumdaki ağaçlar, cibal-i mubahadaki kuru ve ormanların tâbi oldukları hükümlere konu olmaktadırlar. Arazi Kanunu üzerinde incelemeler yapmış olan hukukçulardan Atıf, Halis Eşref, Ali Haydar ve Şeyhülislâm Hüsnü'ye göre mevat topraklardaki kendiliğinden yetişen ağaçlar, cibal-i mubahadaki ağaçların hükümlerine tâbi olup mubah ayınlardandır²².

Cibal-i mubahadaki kuru ve ormanları miri ormanlar kategorisine ithal eylemek, Arazi Kanunu hükümleri bakımından mümkün değildir. Esasen arazi-i emiriyede tatbik olunan bir çok hükümler, bunlarda cereyan etmiyordu. Miri topraklardaki mülkiyeti menfaati, bir temellük sebebi olarak tezahür ettirmekte olan hakkı karar müessesesi, burada kabul olunmamıştı. Hakkı karar, miri mahiyetteki bir toprağın 10 sene

²¹) Arazi Kanununun 106 ncı maddesi aynen şöyledir: «Arazi-i mevat ve met-rûke ve miriye ve mevkufe ve memlûkeden hüday-i nâbit olan ağaçlar bâtapu tasarruf olunamaz, fakat arazi-i miriye ve mevkufede hüday-i nâbit olan escar tasarruf babında beyan olunduğu üzere araziye tabaiyetle tasarruf olunur.»

²²) Bak: Atıf Bey, A.G.E. sah. 359. Halis Eşref, A.G.E., sah. 600. Ali Haydar, A.G.E. (Arazi Kanunu şerhi), sah. 455, Hüsnü Efendi, A.G.E., sah. 230.

müddetle nizasız bir şekilde tasarruf olunarak ona el konmasıdır. Bu müessese ile mirî bir toprağın tasarruf hakları iktisap olunmaktadır. Bu hak, tesir bakımından çok kuvvetli olup şartlarını câmi' olduğu takdirde rakabe sahibi bile zilyetten muacceleyle yani tapu bedelini artık istiyememek durumuna düşmekteydi²³.

Bir nevi, mirî toprakları rakabesiz iktisap şekli olan hakkı karar neden cibali-i mubahadaki orman ve korular için kabul olunmamıştır.

Cibali-i mubaha ormanları mirî topraklar kategorisine girmediklerinden, böyle bir iktisabı müruru zamana müstenit temellük sebebi, bunlarda tesirlerini gösteremiyordu.

10 Muharrem 1304 tarihli bir emirname (Emirnamei Âli) bu hususu sarahaten teyit etmektedir²⁴.

²³) Arazi-i emriyyede, mülk topraklarda cereyan eden mülkiyet sebeplerine paralel olarak bir takım tasarruf sebepleri kabul olunmuştu. Mülk yerlerin temellük sebeplerini, bey', vasiyet, hibe gibi nakilliyet, veya tevarüste olduğu gibi halefiyet veyahut da mubah mallarda tesirlerini gösteren ihraz ile, elde edilen ayında cereyan eden tağyir hâdiseleri teşkil etmekteydiler. Yeni Medeni Kanunumuzda mevcut olan adl müruru zaman ile (Bak: Medeni Kanun, madde: 638). Fevkalâde müruru zaman (Bak: Medeni Kanun, madde 639) müesseseleri birer temellük sebebi olarak mülk topraklarda kabul olunmamıştı. (Bak: B.G.B. m. 927, Fransa Medeni Kanunu, m. 712).

Evvelki hukukun en mühim esaslarından biri de, mülk terk ile metrük olmaz kaidesi idi. Yani bir kimse memlûke kategorisine ait bir toprağı, nizasız ve fasılasız muayyen bir müddet zilyetlik hukuki münasebeti ile, temellük edemiyordu. Vâkıa evvelki hukukta müruru zaman ismini taşıyan bir müessese varsa da, bunun yaptığı hukuki tesirler, ihtilâf halinde bulunan bir dâvanın dinlenmesine mani olmaktan öteye gidememekteydi. Gerek Sultani, (15 sene) olsun, gerek içtihadî olsun (36 sene), mülkiyet iktisap edici bir mahiyet taşımamakta idi. Bu kabil müruru zamanlar arazi-i metrûke, yani bugünkü âmme emlaklı adını taşıyan yerlerle, aynı ile intifa olunan vakıflarda cereyan etmiyordu. Mirî topraklarda, bey'e muadil ferağ, hibeye karşılık meccanen ferağ, keza suf'aya mukabil rüchan hakkı, tevarüse karşılık da adl intikal yolları kabul edilmisti. İhrazdan başka bu topraklarda cereyan eden hakkı karar, bir nevi iktisabı müruru zaman mahiyetinde idi. Bu husus için bak, Ebül'ülâ Mardin, s. g. Toprak hukuku e. sh. 55. Bak. Mecelle m. 1660 - 1661, Medeni Kanun: m. 638 - 639. Mehaz İsviçre Kanunu m: 661 - 662. Sultani Müruru zamanlarda dâva Sultanın izni ile müddetin müruru halinde de dinlenebilmekte idi. Bak. Ali Haydar. A. G. Mecelle Şerhi, 2 nci basım, cilt IV. sh. 431 ve sn.

²⁴) 10 Muharrem 1304 tarihli emirnamede şöyle bir hüküm bulunmaktadır: «Hakkı karar yalnız arazi-i emriyyede carî olup bu da on sene müddetle ziraat ve

77 — Buraya kadar yapmış olduğumuz incelemeler, bizleri şöyle bir görüş tarzına sevketmektedirler:

Cibal-i mubahadaki kuru ve ormanlar, maddi ve hukuki ayniyetleri bakımından res nullius mahiyetinde olmadıkları gibi Arazi Kanununun memleket topraklarını ayırmış bulunduğu memlûke, mîr'ye, sahih vakıflar, metruk ve mevat nevilerine de ithal olunamazlar. Kanaatımızca, bunlar nev'i mahiyetlerine münhasır bir durum arz etmektedirler.

Bunlarda görülen res nullius durumu, ancak ihraz fiili ile temellük hâdisesinden sonra tezahür etmektedir. Bu temellük de bizatihi kuru ve ormanlara tesir etmeyip, sadece intifa olunan şeylere münhasır kalmaktadır.

Fasıl VI

Sahih vakıflara ait ormanlar

78 — Arazi Kanununa göre bu kabil ormanlar üçüncü kısmı teşkil etmektedirler (Bak: a. g. makalemiz, sh. 729 - 730, no: 52 - 53).

Osmanlı Devletinde pek önemli yer işgal etmiş olan bu müessesenin mahiyeti hakkında evvelce izahat verilmiş olduğundan, burada bu hususları tekrar etmeyi lüzumsuz bulduk' (Bak: s. g. makalemiz, sh 730 no: 53, not 9).

tasarrufla sabit olacağından ve ormanlar ise açılıp da zer' edilmedikçe arazi-i emriye namı verilip de kimse hakkı karar iddiasında bulunamayacağından ana göre iktiza-i hükmün ifası hususları tamimen vilâyata tebliğ buyurulduğu ..... Bak: Hallis Esref a.g.e. sah, 564.

1) Eskiden âmme hizmetlerinin bir çoğunu karşılayan Vakıflar, Müessesat-ı Hayriyye ismi altında, çok önemli roller ifa etmişlerdir. Vakıflar, idare tarzları bakımından da, üç kısma ayrılmışlardır:

a) Mazbut Vakıflar (evkaf-ı mazbuta).

Bunlar doğrudan doğruya Evkaf Nezareti tarafından idare olunmaktaydılar. Bunlar da aralarında iki kısma ayrılmışlardır: Birincisi, selâtin-i İzâm olan şahıslar tarafından yapılan vakıflar, diğeri de tevliyeti tamamen inkiraz ederek, idaresi evkaf tarafından zabtolunan vakıflardır.

b) Mülhak vakıflar: Evkaf Nazırlığının nezareti altında olarak, idaresi mütevellî tarafından, görülmekte olan vakıflar.

c) Müstesna vakıflar: Bunların idaresi tamamen mütevellîlerine bırakılmıştır. Evkaf idaresinin, bunlar üzerinde, herhangi bir nezaret ve denetleme salâhiyeti mevcut değildir. Yeni Medeni Kanunumuzda, böyle bir taksim tarzı mevcut değildir.

Vakıflara mütedair hükümlerin bir çoğu yazılı bir şekilde değildiler. Sonradan mer'iyet mevkiine giren H. 1286 tarihli Orman Nizamnamesi, bu hususa mütedair hükümler sevketmiş bulunmaktadır.

Vakıf ormanlara ait hükümleri, Orman Nizamnamesini incelerken göreceğimizden burada bu hususu belirtmekte bir fayda görmedik³.

Sonradan 5/6/1935 te nesrolunan Vakıflar Kanununun 28/6/1948 tarihli muaddel birinci maddesi, vakıfları, idare tarzı bakımından iki kısma ayırmıştır. Müstesna vakıflar ise bu kanun tarafından kaldırılmış bulunmaktadır.

Kanun bu noktayı birinci maddenin son fıkrasında açık bir şekilde göstermektedir. Bu fıkra aynen şöyledir: «..... Mütevelliler, Vakıflar Umum Müdürlüğünün ve Umum Müdürlük de idare meclisinin kontrolü altındadır.

*) Bir malın, vakıf mallar kategorisine ithali için, evvelki hukukta, şu şartların mevcudiyetine ihtiyaç vardı:

Akıde ait şartların, başlıcaları şunlardı:

1 — Akdi meydana getirecek olanın ehliyeti: Burada temlik ve teberrü mütedair ehliyet aranmamaktaydı. Mahcurluk hali de mani bir sebep olarak kabul edilmmişti.

2 — İkrahtan arı olan bir rızanın bulunması.

3 — Vakfı yapanın islâm dininden olması, vakıftan istifade edenlerde (meşrutünleh), bu şart aranmazdı.

Vakıf akdinde de şu şartların mevcudiyeti aranmaktaydı:

1 — Vakfın, mevcut ve tahakkuku muhakkak olan bir şeye talik olunması, daha hukukî bir deyimle, akdın müneceez olması.

2 — Akidde, şart hıyarının bulunmaması;

3 — Vakıf akdinin devamının sonsuz olması. Buna müebbetlik şartı denilmekteydi.

4 — Vakfı yapan tarafından, bundan istifade edecekler gösterilmiş ise, bunların kat'î olarak tayin edilmesi.

Vakıf akdinin mevzuunu teşkil eden malda şu şartlar aranmaktaydı:

1 — Bu mal kaideten akar bir mal olmalı. İstisnaen mahalli örfün teessüsü ile menkul ayınlar da vakfolunabilirlerdi. İstanbul örfüne göre, kitap, silâhlar, gelin elbiselerinin vakıfları caiz idi. Hattâ harp alât ve edevatı için örfün mevcudiyeti bile şart kılınmamıştı. Menkul ayınlar, ancak müayyen bir akara tebean, vakfa konu teşkil edebilirlerdi.

2 — Vakıf mevzuunun, müayyen ve malûm olması: evvelki hukuka göre, başkasının zimmetinde, mâna halinde (araz olarak) mevcut olan alacaklar, vakfolunamazlardı. Yeni hukukumuz bu hususu kabul etmektedir.

3 — Vakfolunacak malın, vakıf akdi esnasında, vakfedene ait bulunması lâzım-

Vakıf mahiyetindeki kuru ve ormanların en bariz hususiyetlerini, başlıca iki noktada toplamak mümkündür.

1 — Bu kabil ormanların vakfa konu teşkil etmeleri, kendilerinde mevcut olan tedavül kabiliyetini kaldırmaktadır. Esasen bu vaziyet vakıf malların en bariz hususiyetini teşkil etmektedir. İlâve edelim ki, vakıfların tedavül edememeleri durumu, bu müesseseye karşı girişilen tenkitlerin en kuvvetlisini teşkil etmektedir.

dir. Yani bu mala başkalarının hakkı taallük etmemelidir. Meselâ, vakfolunacak mal rehnedilmiş olmamalı.

4 — Akarın ancak aynı tamamıyetli vakfolunabilir. Varidatı ise müstakil olarak vakıf akdine mevzu olamaz.

5 — Mâlikin, vakfedilecek mallar üzerindeki hakkı, mülkiyet eline istinat etmelidir. Aksi takdirde, gasp durumunda olacağından, bu malın kal'î olunması vakfedilmesine mani olmaktadır. Her ne kadar evvelki hukukta mütemmim cüzü' telâk-kisi yer almamışsa da, gâsıbın kendi aynına hakkı teveccüh etmekle beraber, isgal eylediği malı, tahliye eylemek mükellefiyeti mevcut idi.

Binaenaleyh, eski tâbiriyle müstehikkül kal'î olan ebniye ve ağaçlar, vakfolunamazlar.

Arazi-i emiriye üzerine, mutasarrıfı tarafından, rakabe sahibinin izni alınmadan dikilen ağaçlar, vakfa konu teşkil edemezler. Keza aynı durum, vakıf topraklarda da cereyan etmekteydi. Yani vakıf bir toprak üzerine salâhiyetli makamdan izin alınmadan ekilen ağaçlar, da vakfolunamazlardı.

Evvelce de görüldüğü üzere, izinsiz mirî bir toprak üzerine garsedilen ağaçlar, rakabe sahibinin bu hususa, üç sene içinde herhangi bir şekilde mani olmaması ile kendiliğinden mülkiyet ifade eden bir mahiyet iktisap etmekteydiler (Bak: Arazi Kanunu, madde. 25).

Bütün bu izahat, vakfolunacak aynın mülk bir aynın olması iktiza ettiğini açıkça göstermektedir. Mülk mallarda, şayi hissenin diğer hisselerle ilgisi olmıyarak, vakfa konu teşkil etmesi, evvelki hukuk tarafından kabul edilmisti.

Bu hususta fazla bilgi edinmek için bak: Ömer Hilmi a.g. eser, sah. 2 ilâ 32 ve sonrası. Ali Haydar: Ahkâm-ı vukuf, İst. 1340 sh. 6 ve sonrası. Boyabadi Halli Şükrü, Ahakâmül Evkaf, İst. H. 1329, sh. 6 ve sonrası. Hüseyin Hüsnü, Ahkâm-ı Evkaf, tas basması, İst. 1317, sh. 3 ve sonrası. Ebû'ülâ Mardin, Ahkâmı Evkaf, tas basması, İst. 1926, sh. 8 ve sonrası. Muhammet Hamdi: İrsadül Ahlâf fı Ahkâmül Evkaf, İst. 1330, sh. 8 ve sn. F. Köprülü, Vakıf müessesesinin hukukî bakımından mahiyeti ve tarihi tekâmülü, Vakıflar dergisi, sayı II, sh. 2 ve sonrası, Ankara 1942, Esat Arsebük, Mameleke istinat eden şahsiyet adlı makale, Adliye ceridesi, 1937, sayı 12, sh. 1130 ve sonrası, Aynı müellifin, Medeni Hukuk, I. Başlangıç ve

2 — İkinci nokta da, bunlarda tevarüs hususunda vakfı yapanın iradesine geniş yer verilmesidir.

Evvelki hukukun kaidelerinden biri de, vâkıfın şartı hüküm bakımından şariin (kanun vâzı) nassı gibi telâkki olunmasıydı (Şart-ül Vakıf Kenass-ı şari'). Yani vakfiyede yer alan vâkıfın şartları âdeta kanun koyunun vazeylediği hükümlerin kuvvetine benzetilmişti. Bu bakımdan vâkıf, vakfiyesinde dilediği tarzda bir tevarüs şekli meydana getirebilmekte idi, yani bu hususta onun arzusuna itibar olunmakta idi.

Esasen vakıflarda müebbetlik vasfı ile vakfı yapanın iradesine fazla kıymet verilmesi, bu müesseselerin en bariz hususiyetlerindendi.

Bu konudaki incelemelerimize nihayet verdikten sonra şimdi, dördüncü kategori kuru ve ormanlardan terekküp eden ve kura ve kasabata mahsus olan baltalıkların hususî mahiyetini, Arazi Kanunu cephesinden tetkika çalışalım.

Fasıl VII

Kura ve kasabata mahsus olan baltalıklar

78. — Kura ve kasabalara mahsus baltalıklar metrük topraklar kısmında mevki almaktadırlar.

Arazi Kanununa göre arazi-i metrûke, Devletin âmme emlâkini teşkil etmektedir.

Mâna bakımından bu kabil baltalıklardan, muayyen bir köy veya kasaba ahalisine veya müteaddit köy veya kasaba sakinlerine, kendi zarurî ihtiyaçlarını temin gayesile tahsis kılınan ve bir nevi âmme emlâki mahiyetinde olan mallar anlaşılmaktadır.

sahsin hukuku, Ist. 1938, s. 304 ve sn.; A. Himmet Berki, A.G. eser, sah. 42 ve sonrası. Ekrem Cemal, Vakıflar, Ist. 1935, sah. 8 ve sonrası, S. Sami Onar, A.G.E. sah. 509, Ferit H. Saymen A.G.E. sh. 182 ve sonrası. Yabancı eserler için de bak: E. Clavel: Le wakf ou Habous d'après la doctrine et la jurisprudence, Kahire, 1896. cilt I-II. Belin, Etude sur la propriété foncière en pays, musulmans, Paris 1861. De Tornauw, Le droit musulman expose d'après les sources, terceme, Eschbah tarafından, Paris 1860. Gatteschi: Etude sur la propriété foncière, les hypothèques et les wakfs, Iskenderiye 1869. Zeys: Traité de droit musulman, I-II cilt, Cezair. 1866. Mouradja d'Ohsson: Tableau général de l'empire Ottoman, cilt I-VIII, Paris 1778. Padel et Steeg: De la législation foncière Ottomane, Paris, 1904. Chârani: Balance sur la loi musulmane ou esprit de la législation islamique terceme, Ferron tarafından, Cezair, 1898. E. Sicé: Traité des lois mohémétanes, Paris 1829.

Halk arasında baltalık, kuru ve orman tâbirleri, ayrı ayrı mânalara gelmektedir.

Her üçü de kaideten müsmir olmıyan ağaçları ihtiva etmekte olup orman denilince daha ziyade ağaçları seyrek ve kısır, korulara gelince, ağaçları yüksek ve kalın, baltalıklar ise ağaçları daimî olarak intifa olunmak üzere kura ve kasabalar ahalisine terk ve tahsis olunmuş, arazi mânasına gelmektedir¹.

80. — Baltalıkların kanun sistematigindeki yeri:

Baltalıklar, Arazi Kanununun ikinci babında yer almaktadırlar. Kanunun bu babı iki kısımdan müteşekkil olup birinci kısımda metrük topraklara mütedair hükümler bulunmaktadır.

Görülüyorki kanun sistematigi bakımından baltalıklar, arazi-i metrükede yer almakta, hattâ kanun daha ileri giderek metrük araziye mütedair hükümlere, kura ve kasabalara mahsus baltalıklarından başlamaktadır².

Arazi Kanunundaki bu hususa mütedair hükümleri, incelediğimiz zaman, aşağıda gösterilecek olan hususları tesbit etmek kabildir. Başka bir deyimle bu kabil baltalıkların hukukî mahiyetini, birkaç noktada tebarüz ettirmek mümkün bulunmaktadır.

a) Kura ve kasabata mahsus baltalıkların, tahsis edildikleri cihet değiştirilemez. Bu kabil yerler, eskidenberi ne şekilde terk ve tahsis olunmuşlarsa bunlarla o şekilde amel olunmak lâzım gelirdi.

Esasen Mecellenin bir hükmüne göre, kadim kıdemi üzere terk olunmakta idi. (Bak, Mecelle, madde: 6)³.

¹) Arazi Kanunu şarihlerinden Hâlis Esref, bu hususu, şöyle ifade etmektedir: «..... baltalık, kuru ve orman tâbiratının her üçü eşar-ı gayr-ı müsmireyi havi arazi demek ise de, korunun eşarı mürtefi ve kalın ve ormanın eşarı kısır ve seyrekdir. Ancak yalnız baltalık, denilince, dalma eşarından intifa edilmek üzere kura ve kasabat ahalisine terk ve tahsis kılınan arazi-i metrûke...» anlaşılmaktadır. Bak, a. g. eser, sah, 528.

²) Arazi Kanununun, ikinci babının birinci kısmının ilk maddesi aynen şöyledir: «Kadimden bir karye veya bir kasabaya ihtitaben ve intifaen mahsus olup baltalık tâbir olunan kuru ve ormanların eşarını ancak ol karye ve ol kasaba ahâlsî kat' edip başka karye ahâlsinin kat' etmeğe salâhiyeti yoktur. Ve mütedaddid karyeler ahâlsî kezalik minel kadim ihtitaben ve intifaen mahsus olan kuru ve ormanların eşarını dahi ol karye ahâlsî kat' edemez. Ve bu makule kuru ve ormanların resmi yoktur (madde 91).

³) Bu hususta bak, Hâlis Esref, A. G. E. sah. 529. A. G. E. sah, 308, Ali Hay-

Demek oluyor ki bu kabil baltalıklar, tahsis cihetleri değiştirilerek muayyen bazı kimselere tafviz olunamazlar. Bu noktayı, Arazi Kanununun bir hükmü de sarih bir şekilde teyit etmektedir. (Bak, A. K. madde: 92).

Burada tahsisin en mühim sınırı, halkın bu yerlerden istifade hususunda haiz oldukları ihtiyaç derecesidir. İhtiyaç derecesi, tahsisin bekasında, en önemli rolü oynamaktadır. Başka bir deyimle, halkın ihtiyaç fazlası, tahsisin kalkmasına sebep olabilmektedir.

23 Muharrem H. 1292 tarihinde neşrolunan bir Talimat, bu noktayı açıkça tebarüz ettirmektedir*.

Bu Talimatnameye göre, ihtiyaç fazlası baltalıklar, şayet kimsenin tasarrufu altında bulunmuyorlarsa, cibal-i mubahadan addolunarak inzibat ve idare altına alınmaları icap etmektedir.

81. — Bunların tahsisinde kıstas, o yer halkının baltalığa olan zaruret ve ihtiyaç nisbet ve derecesidir.

Baltalıklar evvelce de işaret olunduğu üzere metrük topraklar mahiyetinde olduklarından, bunlarda cari olan tahsis durumu kadim bir mahiyet arz etmektedir.

Kadim tahsisin neticeleri bilhassa, ihtilâf halinde tecelli etmekte idi. Yani bir mahallin baltalık olup olmadığı hakkında meydana gelebilecek dâvalarda, kuyud-u kadime-i tahsisiye adını taşıyan vesikalara itibar olunurdu. Bu vesikalar ispat bakımından birer senet mahiyetinde idiler. Bunlar haddi siyakat tesmiye olunan bir nev'i yazı ile tanzim olunmuşlardı.

Böyle vesikanın yokluğu halinde, durum şahidlerle ispat olunurdu.

Demek oluyor ki, kura ve kasabalar baltalıklarının tahsis durumunu tebarüz ettiren yazılı ispat vasıtaları, diğer sübut şekillerine tekaddüm etmekte idiler.

Görülüyorki kura ve kasabalara mahsus baltalıklarda tezahür eden halka tahsis durumu, bu kabil baltalıkların en önemli bir unsurunu teşkil etmekte ve onları doğrudan doğruya metrük topraklar kategorisine ithal eylemektedir.

dar, A. G. arazi serhi eseri, sah. 427, Hüsnü ef. A. G. E. sah. 214. Mustafa Resit Belgesay, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fak. Mec. daki, Mecellenin külli kaldeleri ve yeni hukuk, adlı makale. İst. 1946, sayı 2-3. Sah. 577.

*) Bak. 23 muharrem 1293 tarihli talimat, düstur, birinci tertip, cilt III. sah. 300. Bu talimatnamenin, bilhassa beşinci maddesi.

Netice itibariyle baltalıklar, Devletin muayyen bir camiaya, belli bir yerde ikamet etmek şartıyla intifasını terk ve tahsis eylediği ve bir nev'i âmme emlâki mahiyetinde bulunan mallardan madut bulunmaktadır.

b) Bu kabil baltalıkların tahsis ve terk olunduıkları bölge sakinleri tarafından müsavi şartlarla intifa olunmaları: Burada aranılan unsur, tahsisin lehine yapılan yerlerde mukim olma halidir. Bu şart bir nev'i mahallî mahiyette olan inhisar-î bir takyit olarak gözükmemektedir.

Bu husus o kadar kuvvetlidir ki, tahsisten müstefit olmıyanlardan birinin, buralardan intifada bulunması halinde tatbik olunacak hükümler, tıpkı bir kimsenin malının gasp olunması halinde cereyan eden hukukî müeyyideler mahiyetinde telâkki olunmuştur.

Esasen evvelki hukuka nazaran bir kimsenin mülkünde onun izni olmadan bir başkasının her hangi bir tasarrufta bulunması caiz görülmemiştir (Bak, Mecelle, madde: 96)⁵⁾.

Muahharen, 10 rebiyülevvel 1293, (3 mart 1292) tarihinde, Arazi Kanununun 91 inci maddesine eklenen bir fıkra ile bu hususta tatbik olunacak müeyyide, sarîh bir şekilde tayin edilmiştir⁶⁾.

Bu müeyyidenin en orijinal tarafı, baltalıklardan müstefit olanlara müsbet bir şekilde teveccüh etmesi idi.

Filhakika, baltalıklardan yabancı bir kimsenin her hangi bir şekilde istifade durumu tahakkuk edince, bu şahıs için bu fiilden görülen zararın kaimen kıymetini tahsisten müstefit olanlara müsavi bir şekilde tazmin mükellefiyeti doğmakta idi.

Kanun burada terk ve tahsis durumunu Hazine menfaatlerine üstün tutmuştur. Aksi takdirde alınacak tazminattan, Devletin istifade etmesi icap edecekti. Çünkü, âmme emlâkinin bir cüz'ünü teşkil eden bu kabil baltalıklarda mülkiyet bakımından ihtisas, ferdden ziyade devlete teveccüh etmektedir.

⁵⁾ Bak. Ali Haydar, a. g. e. sah. 427 ve sonrası. Hâlis Eşref, a. g. e. sah. 529. Atıf, a. g. e. sah. 309. Hüsnü a. g. e. sah. 214.

⁶⁾ Arazi Kanununun, 91 inci maddesine ilâve olunan fıkra aynen şöyledir: «Bir kariye ahâlisine tahsis kılınmış olan baltalığa hakkı ihtitabı olmıyan diğer kariye ahâlisi tarafından tecavüzle ihtitab eylediği tahakkuk ederse kat'ı ve kal'î olunan eşcârın kaimen kıymetini bigayri hak tecavüz ve ihtitap edenlerden tahsil ile hakkı ihtitaba malik olan kariye ahâlisinin umumuna taksim olunacaktır.» Görülüyor ki kanun burada: bir nevi kollektif tazminattan istifade durumu ihdas etmiş bulunmaktadır.

b') İstifadenin hiç bir bedele tâbi olmaması. Bunlardan müstefit olan kariye ve kasabalar ahalisi, bu istifadeleri mukabilinde hiç bir mali mükellefiyete muhatap tutulmamışlardır.

c) Bir diğer hususiyet de kura ve kasabalara mahsus baltalıklarda iştirak beyyinesinin istiklâl beyyinesine tercih olunmasıdır.

Evvelki hukukta yalnız müsbet beyyineler ispat edilebilirdi. Yeni hukukumuzda olduğu gibi müddei ister müsbet veya menfi olsun, müddeasını isbatla mükellef bir durumda değildi. (Bak, Medenî Kanun, madde: 6. Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun, madde: 65, 153, 236, 288, 290, 295, 303) Mecelledeki esas kaide, çoğu isbat edecek olanın beyyinesi azı isbat etmekle mükellef olan tarafa nazaran bir tercih sebebi olarak kabul olunmuştu. Bu bakımdan umumî kaide olarak istiklâl durumu, iştirak durumuna tekaddüm etmekte idi. Burada intifa bakımından asıl olan kariye sakinlerinin müştereken istifadesi olduğundan, böyle bir istisnanın kabulünde bir nev'i zaruret kendini göstermekte idi.

d) Bu kabil baltalıklarda meydana gelebilecek dâvalarda müruru-zaman kabul olunmamıştı. (Bak, Arazi Kanunu, madde: 102). Mecelle-nin ve Arazi Kanununun muvazi bir şekilde ihtiva ettiği hükümler bu hususu sarahaten göstermektedirler. (Bak, Mecelle, madde: 1675). Yani burada, zamanaşımı ile iktisabî bir tasarruf hakkı tanınmamıştı¹.

82. — Buraya kadar yapmış olduğumuz incelemelerle evvelki hukukumuzdaki kuru ve ormanlara mütedair hükümleri canlandırmağa çalıştık. Bu hususta nazara aldığımız kanunî metinler, H. 1274 tarihli Arazi Kanunu ile bizim ilk Medenî Kanunumuz olan Mecelle'dir. Yani bu kanunî metinler, bizim buraya kadar olan tetkiklerimizin çerçevesini teşkil etmektedirler.

Her ne kadar bu kanunlardan evvel ormanlara mütedair bazı mevzuata tesadüf olunmakta ise de, bunlar ancak tektük İrade-i Seniye şeklinde olan ve ihtiva ettikleri hükümler bakımından da, calib-i dikkat bulunmayan kısa metinlerden tereküp etmekte idiler.

Arazi Kanunu ile Mecelle hükümlerine takaddümen bunları da incelemeye, yukarıda izah ettiğimiz sebeplere binaen, lüzum hissetmedik².

¹) Arazi-i emirlyyede cari olan hakkı kararın, aynı ile intifa olunan vakıflarla metrük topraklarda cereyan etmiyeceğini evvelce görmüştük. Bak. no: 76, not. 23.

²) H. 1274 tarihinden evvel, devletçe, ormanlara mütedair nesrolunan, irade-i seniye, tebliğ ve emirnameler şunlardır:

Esasen, etüdümüzün hacmi de bu hususları tetkike müsait bulunmamaktadır.

Bu konuda yapılacak daha etraflı incelemeleri kolaylaştırmak gayesile bunların isimlerini zikrediyoruz. (Bak, Fasil VII, not: 8).

83. — Gerek H. 1274 tarihli Arazi Kanunu ve gerek Mecelle ve bunlara tekaddüm eden İrade-i Seniye, Tamim ve Emirnamelerdeki hükümler, ormanların korunması, plân dahilinde işletilmesi ve üretilmesi hususunda lâzım gelen hükümleri ihtiva eylemekten uzak bulunmaktadırlar. Bu hususta alınması gereken tedbirler, henüz mevcudiyetlerini gösterememişlerdi.

1) Ormanlardan, kat' olunacak hatıb, kömür ve keresteden alınacak rüsum ile müteferriatı hakkında irade-i seniye-i meblâğ 28 cemaziyülevvel 1265 tarihli tebliği resmî. (bak: Takvim-i Vakayı, No. 228).

2) Hatıb ve kömürden bir gûna rüsumat alınması hakkında 28 zilhicce 1265 tarihli irade-i seniye (bak: Takvim-i Vekayı, No. 416).

3) Ormanların emr-i muhafazasına memurin-i mülkiye tarafından itina olunması vâ ecanibe kereste kat'ı ettirilmesi hakkında 24 rebiyyülevvel 1268 tarihli irade-i seniye (bak: Karakoç Serkis, Müdevvenat-ı Kanuniye, No. 7 (Orman Nizamnamesi), İst. 1340-1342. Mukaddime, sah 325).

4) Dersaadete gelen kerestenin, Bahri sefide irsalinde alınmakta olan yüzde 3 üç rüsum-u ruhsatiyeden sarf-ı nazar olunması hakkında 25 ramazan 1270 tarihli irade-i seniye (bak: Karakoç Serkis, a. g. e. sah. 325).

5) Ormanlardan, kat' olunacak kereste ve hatıb hakkında Hüdavendigâr eyaletine yazılan 1268 tarihli emr-i âli (bak: K. Serkis, a. g. e. sah. 325).

Aşağıdaki metinler, tarih itibarıyla Arazi Kanununa nazaran daha sonradırlar.

6) Miri ormanlar hakkında 5 cemaziyülahir 1279 tarihli nizamname. Bu nizamname evvel emirde, Kuş Adasından İskenderuna kadar olan ormanlarla, Varna sancağında icrası nizamname lâyihasının tasdikini mutazammın olan irade-i seniye muktezasındandır (bak: K. Serkis, a. g. e. sah. 326).

7) Miri ormanlardan ağaç kat'ına mezun olunanların muamelâtı hakkında, 5 cemaziyülahir 1279 tarihli şartname (bak: K. Serkis, a. g. e. sah. 325).

8) Memaliki ecnebiyeye nakledilecek hatıb, kömür ve keresteden rüsum-u gümrükten maada yüzde 10 on rüsum ahzı hakkında 8 şaban 1279 tarihli irade-i seniye.

9) Harice nakil olunacak kömür, hatıb ve keresteden rüsum-u gümrükten maada bedel-i ösür suretinde yalnız % 10 on alınması hakkında, 4 cemaziyülahir 1280 tarihli irade-i seniye (bak: Muharrerat-ı rüsumiye cild I, sah. 205, ikinci basıda 247. Serkis Karakoçtan naklen). Bütün bu mevzuat H. 1286 tarihli Orman Nizamnamesine takaddüm etmektedir.

Halbuki, bu devrede Avrupanın birçok memleketlerinde ormanların muhafazası ve bunlardan amenajman plânları dahilinde kat'iyatta bulunulması ve ağaçların üretilmesi hususlarında bir çok tedbirler alınmıştı.

Evvelce de işaret olunduğu üzere (Bak, a. g. Makalemiz, sah. 753-754, no: 70) 19 uncu asır Avrupa devletlerinin hemen hemen hepsinde, yukarıda zikredilen esasları ihtiva eyleyen Orman Kanunları mer'iyette bulunmakta idi. Bilhassa Fransada 21 Mayıs 1827 tarihli Orman Kanunu (Code Forestier de 1827), ihtiva ettiği hükümlerin bir çoğunu ormanlara mütedair olan 1669 tarihli emirnameden almıştı. Hattâ Fransada 1537 tarihli bir Kral fermanı da bu hususta önemli tedbirleri ihtiva etmekte idi (Édit Royal de 1537)".

1827 tarihli Fransız Orman Kanununundan sonra Avrupada, sırasıyla şu devletler etraflı hükümleri ihtiva eden Orman Kanunlarını mer'iyet mevkiine koymuşlardı.

Prusyada 1875 tarihinde isdar olunan Orman Kanunu etraflı hükümlere malik idi. (Bak, Waldschutzgesetz, 1875). Keza, Bavyera (1852). İtalya (1877). Rusya (1888). Avusturya (1852), devletlerinde de bu tarihleri taşıyan Orman Kanunları isdar olunmuştu".

Bütün bunlar bizlere memleketimizde ormanların ne kadar ihmal edildiğini açıkça göstermektedirler.

Cemiyet hayatında oynadığı önemli rollerini muhtelif vesilelerle tebarüz ettirmeğe çalıştığımız ormanların hakiki kıymetlerinin memleketimizde maalesef 19 uncu asırda bile lâayık veçhile anlaşılmadığını müşahede etmekteyiz.

Bunu bir dereceye kadar idrak eden Osmanlı Devleti, H. 1286 (11 şevval) tarihini taşıyan ve kanun mahiyetinde olan Orman Nizamnamesini mevki-i mer'iyete koydu. Bu nizamnamenin, hazırlanmasında Şûrayı Devlet Nafia dairesinin rolü pek önemli olmuştu. Bu dairenin Heyeti Umumiyyeye sunduğu Mazbata muhteva bakımından gayet calibi dikkat ve zamanına nazaran oldukça ileri görüşleri ihtiva etmekte idi.

Çok kuvvetli bir esbabı mucibeye istinat eden bu mazbata, memleketimizdeki koru ve ormanların ne kadar ihmal edilmiş olduğunu ve bunları önlemek için alınması gereken tedbirleri etraflı bir şekilde göster-

^{*)} Bak, Madre, a. g. e., s. 50.

^{**)} Bu hususta bak. Şerafeddin Nuri, Der Schutzwald in der Türkei, München, 1938, sah. 91. H. Weber Handbuch der Forstwissenschaft, cilt IV. Berlin, 1927, sah. 403. Endres, Handbuch der Forstpolitik, Berlin 1922, sah. 270.

mehtedir. Mazbata¹¹⁾, memleketimizde, bu hususta kanunî müeyyidelere ne kadar bir şiddetle ihtiyaç hissölunduğunu ve yapılacak Orman Kanununun etrafı hükümleri ihtiva etmesi gerektiğini, bütün teferruatı ile tebarüz ettirmektedir.

Fakat, ilâve edelim ki, ileride de göreceğimiz veçhile, sözü geçen mazbata muhtevası, ne yazık ki H. 1286 tarihli Orman Nizamnamesi tarafından tahakkuk ettirilememiş ve nizamnamenin hükümleri, ormanların muayyen amenajman plânlarile kat'olunmalarını ve üretilmelerini istihdaf eden esaslarla teçhiz olunmamışlardı. Bu durum ise memleketimizdeki ormanların uzun müddet tahrip olunmalarına müncer olmuştur*.

Dr. Bülent Köprülü

---

¹¹⁾ Sözü geçen Mazbata için bak, Serkis Karakoc, a.g.e. sh. 329 ve sn.

[*] Bir diğér yazımızda, 11 şevval H. 1286 tarihli Orman Nizamnamesinin hükümlerini inceliyeceğiz.